

تحلیل مطالعات دانشگاهی در حوزه ی ورنی (گلیم تکرو)*

چکیده

پژوهش و مطالعه در حوزه گلیم و انواع مختلف آن در دو دهه اخیر در مطالعات دانشگاهی جایگاه ویژه‌ای داشته و از منظرهای گوناگون به آن توجه شده است. در این میان، مطالعاتی نیز درباره ورنی که گلیمی تکرو است و به روش پودپیچی بافته می‌شود صورت گرفته است. ورنی که به صورت ذهنی به دست بانوان عشایر شاهسون بافته می‌شود دارای محصولات گوناگونی همچون خورجین، نمکدان، مفرش، جل اسب و زیرانداز است و نقوش به کار رفته در آن انتزاعی است. هدف این پژوهش، تحلیل مطالعات ورنی در حوزه مطالعات گلیم، برای ارائه جمع‌بندی و دسته‌بندی یافته‌های پژوهشی در ارتباط با موضوع و بررسی نظریه‌های به کار گرفته شده در این حوزه است؛ از این‌رو، پژوهشگر با شناسایی ۳۴ مقاله، پایان‌نامه ارشد و رساله، به تحلیل و بررسی مطالعات دانشگاهی در زمینه ورنی‌ها پرداخته است؛ نتایج این نوع پژوهش‌ها، علاوه بر معرفی کامل همه پژوهش‌های انجام‌شده درباره این موضوع و پرهیز از کارهای تکراری، می‌تواند جهت پژوهش‌های آینده را مشخص کرده و مسیر پژوهشی محققان را هموار کند. پرسش اصلی تحقیق این است که در مطالعات دانشگاهی، ورنی‌ها از چه زوایایی بررسی می‌شوند. این پژوهش به لحاظ هدف، کاربردی و به روش تحلیلی - توصیفی انجام شد. داده‌ها نیز به صورت کتابخانه‌ای گردآوری شده‌اند. نتایج مطالعات حاکی از آن است که ورنی‌ها در حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، ابزار و تکنیک فنی بافت و نقش‌مایه‌ها مدنظر بوده است، اما بیشترین حجم مطالعات به نقوش اختصاص دارد و از لحاظ نمادین، کاربرد در هنرهای معاصر و تطبیق با دست‌بافته‌های سایر اقوام تحلیل و بررسی شد.

واژه‌های کلیدی: مطالعات دانشگاهی، رشته‌های هنری، گلیم تکرو، ورنی، نقش‌مایه.

*این مقاله برگرفته از رساله دکتری رها سعادت با عنوان: «تحلیل ساختارگرایانه ورنی‌های دشت مغان» است.

رها سعادت

دانشجوی دکتری پژوهش هنر، دانشکده هنر، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران.

rahasaadati97@gmail.com

منصور حسامی کرمانی

دانشیار گروه نقاشی، دانشکده هنر، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران، نویسنده مسئول.

m.hessami@alzahra.ac.ir

اشرف السادات موسوی لر

استاد گروه پژوهش هنر، دانشکده هنر، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران.

a.mousavi925@gmail.com

رضا افهمی

دانشیار گروه پژوهش و تاریخ هنر، دانشکده هنر، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

afhami@modares.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰-۰۸-۲۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱-۰۴-۲۸

1-DOI: 10.22051/PGR.2022.38502.1122

مقدمه

گلیم از قدیمی‌ترین زیراندازهای بشری است که قدمت بافت آن برحسب نظر محققان به حدود سه هزار سال پیش از میلاد می‌رسد. در این حوزه منابعی همچون کتاب، پایان‌نامه کارشناسی، کارشناسی ارشد، رساله دکتری و طرح پژوهشی وجود دارد و از منظرهای گوناگون آن را تحلیل کرده‌اند. بیشترین مطالعاتی که در این حوزه صورت گرفته پایان‌نامه‌های دوره کارشناسی ارشد در دانشگاه‌های گوناگون است. آگاهی از زمینه‌های مطالعاتی که درباره انواع گوناگون گلیم صورت گرفته باعث روشن‌تر شدن مسیر پژوهشی سایر محققان شده و جهت معینی به پژوهش‌های پیش رو می‌دهد؛ از این‌رو، در این مقاله تلاش شد، از میان پژوهش‌های متعدد گلیم‌ها، منابع و پژوهش‌های مرتبط با ورنی‌ها گردآوری و دسته‌بندی شود.

چه زمینه‌های تحقیقات دانشگاهی درباره ورنی‌ها وجود دارد و از چه دیدگاهی به آنها توجه شده است، سؤالی است که پژوهشگر تلاش دارد به آن پاسخ دهد. این پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و به روش تحلیلی توصیفی انجام می‌گیرد. داده‌ها به‌صورت کتابخانه‌ای و جست‌وجوی در منابع اینترنتی همچون سایت کتابخانه ملی، ایراندک و... گردآوری شده‌اند. باید گفت در سرچ منابع مرتبط با موضوع، علاوه بر ورنی از کلیدواژه‌هایی چون سوماک، دست‌بافته‌های ایل شاه‌سون، دست‌بافته‌های اردبیل و گلیم سوزنی استفاده شده است و پس از شناسایی ۴۹ منبع درباره ورنی‌ها که در جدول ۱ به آنها اشاره شده، ۳۴ پژوهش دانشگاهی، شامل مقاله، پایان‌نامه ارشد و رساله دکتری، بررسی و تحلیل شدند.

پیشینه پژوهش

پیشینه و مطالعاتی که در حوزه ورنی صورت گرفته، به تفکیک در جدول ۱ آورده شده است، اما مطالعه به این شیوه بیشتر در حوزه رشته‌های علوم پایه بوده و در رشته‌های هنرهای صناعی کمتر به این مقوله توجه شده است. نزدیک‌ترین پژوهش به این مقاله، مقاله‌ای با عنوان «مطالعه پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد رشته صنایع دستی دانشگاه هنر بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب دانشگاه؛ مورد پژوهی: پایان‌نامه‌های داوری شده از مهرماه ۱۳۹۱ تا مهرماه ۱۳۹۶»، نوشته سحر بابایی و صمد سامانیان در نشریه علمی‌نامه هنرهای تجسمی و کاربردی، شماره ۳۱، بهار ۱۴۰۰، به چاپ رسیده است. مطالعه در این حوزه با هدف استخراج نقاط ضعف و قوت پایان‌نامه‌ها و ارتقای کیفیت پژوهش‌های آینده در حوزه صنایع دستی است.

روش پژوهش

پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و به روش تحلیلی توصیفی انجام می‌شود. اطلاعات و داده‌ها به‌صورت کتابخانه‌ای جمع‌آوری شده‌اند. منابع مرتبط با ورنی که تاکنون انجام گرفته در جدول ۱ آمده و هر کدام دارای کد است که پس از بررسی آنها، ۳۴ مقاله، پایان‌نامه ارشد و رساله دکتری به‌عنوان جامعه آماری برای تحلیل نهایی در نظر گرفته شد.

گلیم و ورنی

گلیم‌ها انواع گوناگونی دارند که می‌توان آنها را در سه گروه دسته‌بندی کرد:

۱. گلیم ساده یا دورو یا تخت^۱، در بافت گلیم‌های ساده از روش پودگذاری استفاده می‌شود. نقش بافته‌شده در این گلیم‌ها در هر دو طرف، یکسان است و از این جهت هر دوی آن قابلیت استفاده دارد؛
۲. گلیم یک‌رو یا سوماک^۲، بافت گلیم‌های یک‌رو به روش پودپیچی صورت می‌گیرد. این گلیم‌ها دارای تار، پود پیچی و پود نازک هستند و ضخامت بیشتری در مقایسه با گلیم‌های ساده دارند نقش‌مایه‌ها تنها بر روی گلیم مشاهده می‌شود و پشت آن نخ‌ها به‌صورت نامنظم و پراکنده است؛
۳. گلیم‌های یک‌رو ولی غیر سوماک، در بافت این گلیم‌ها از ترکیب انواع روش و تکنیک‌های بافت مثل بافت گلیم ساده (پودگذاری)، بافت گلیم سوماک (پودپیچی) و حتی در مواردی از شیوه بافت قالی (گره کامل) استفاده می‌شود.

ورنی از گلیم‌های معروف استان‌های اردبیل و آذربایجان شرقی و یکی از شاخص‌ترین سوماک‌های ایران است. «واژه سوماک از نام شماخی شهر قفقاز گرفته شده که در آنجا در طی قرن‌ها گلیم‌های ظریف گل‌دار پودنما بافته شده است. بافت سوماک بیشتر با بافت پود پیچ انجام می‌گیرد تا با پود شناور و نیم پیچ پود اضافی مانند آنچه در زیلو یا جاجیم صورت می‌پذیرد، دارد. ظریف‌ترین گلیم‌های سوماک از قفقاز می‌آید و در قرن اخیر در بلوچستان نیز تولید می‌شود. این شیوه در ایران یا ترکیه وسیعاً به کار گرفته نمی‌شود و تنها جهت بافت‌های کوچک نظیر خورجین و جوال به کار می‌رود. گلیم‌هایی که با شیوه سوماک بافته شده بسیار بادوام و سنگین است و اغلب ظرافتی استادانه را نشان می‌دهد.» (هال، ۱۳۷۸: ۱۸) این نوع گلیم با استفاده از پود پشمی و تار نازک پنبه‌ای و در واقع با سه نوع مواد اولیه بافته می‌شود و از ضخامت بیشتری در مقایسه با گلیم معمولی برخوردار است و در واقع حلقه واسطی

که بافندگان از تولید تا رسیدن به قالیچه و قالی پیموده‌اند و بسیاری از صاحب‌نظران ورنی را آخرین پلهٔ تکامل گلیم‌بافی می‌دانند.

منابع مرتبط با ورنی‌ها

با جست‌وجوی اینترنتی در پایگاه‌های اطلاعاتی مختلف همچون کتابخانهٔ ملی^۳ و مرکز پایان‌نامه‌های وزارت علوم^۴، مگیران^۵، سیویلیکا^۶ و با جست‌وجوی کلیدواژه‌هایی همچون دست‌بافته‌های شاهسون و منطقهٔ اردبیل، ورنی، سوماک و گلیم سوزنی، چهل و نه منبع دربارهٔ ورنی‌ها یافت شد. (جدول ۱)

میان گلیم و قالی است با توجه به سردسیری بودن منطقهٔ اردبیل و زندگی کوچ رو و عشایر شاهسون نیاز به زیراندازی ضخیم‌تر از گلیم و سبک‌تر از قالی (جابه‌جایی آسان) در بین این مردم احساس شده است. با در نظر گرفتن سوابق بافت گلیم در اردبیل، بافندگان با بافت ورنی در پی تأمین بخشی از خواسته‌ها و نیازهایشان بوده‌اند و چنین به نظر می‌رسد که عشایر برای آنکه زیراندازی ضخیم‌تر از گلیم معمولی داشته باشند، پس از تجربیاتی که از تولید گلیم حاصل می‌کنند به تولید ورنی مبادرت می‌ورزند و درواقع ورنی آخرین منزلگاهی است

کد	نوع	عنوان	نویسندگان	دانشگاه / مجله	سال
۱	رسالهٔ دکتری	تحلیل ساختارگرایانهٔ ورنی‌های دشت مغان	رها سعادت	دانشگاه الزهرا(س)	۱۴۰۰
۲	مقاله	تحلیل تقابل‌های دوگانه در ساختار ورنی‌های عشایر شاهسون دشت مغان (مطالعهٔ موردی زیراندازها)	سعادت، حسامی، موسوی‌لر، افهمی	مبانی نظری هنرهای تجسمی	۱۴۰۰
۳	کتاب	نمادها و نگاره‌ها در نقوش ورنی‌های منطقهٔ ارسباران ایران	فاطمه عبادی	ندای کارآفرین	۱۴۰۰
۴	مقاله	مطالعهٔ ابزارآلات ورنی‌بافی روستایی آذربایجان در دورهٔ صفویه بر اساس مطالعهٔ موردی، نقوش سنگ‌مزارهای گورستان آس کلیبر	مهدی کاظم‌پور	مجلهٔ گلجام	۱۳۹۸
۵	پایان‌نامهٔ ارشد	نمادشناسی نقوش و اشکال هندسی و حیوانی در ورنی‌های منطقهٔ ارسباران ایران	فاطمه عبادی	دانشگاه الزهرا(س)	۱۳۹۷
۶	پایان‌نامهٔ ارشد	تحلیل فرمی نقش‌مایه‌های ورنی‌های عشایر آذربایجان شرقی	فریده رستمی	دانشگاه سوره	۱۳۹۷
۷	کتاب	مروری بر دست‌بافته‌های عشایر شاهسون	طاهر صباحی ترجمه نازیلا دریایی	نشر ویژه	۱۳۹۷
۸	مقاله	A comparative study on the origin and variety of motifs in shahsavan salt bags and Caucasian textiles	Siamak Egharloo, Hadi Abozari, Mahdi Keshavarz Afshar	Journal of History Culture and Art Research	۲۰۱۷ (۱۳۹۶)
۹	مقاله	مطالعهٔ نقوش نمادین طلب باران و مفاهیم آن در ورنی‌های مغان	رضالو، ایرملو، پورکریمی	هنرهای حوزهٔ کاسپین	۱۳۹۶
۱۰	پایان‌نامهٔ ارشد	مطالعهٔ فرم و محتوای نقوش به کار رفته در نمکدان‌های شاهسون	سمیرا اسدی	دانشگاه علم و هنر یزد	۱۳۹۶

۱۳۹۵	پژوهش هنر	الهام صادق‌پوری	بررسی ظاهری و مفهومی نقش‌مایه‌های حاشیه‌ای متداول در گلیم‌بافت‌های استان اردبیل	مقاله	۱۱
۱۳۹۵	دانشگاه آزاد اسلامی	طیبه صانعی	مطالعه موتیف‌های گلیم عشایر شاهسون و ایل قشقایی	پایان‌نامه ارشد	۱۲
۱۳۹۵	دانشگاه هنر اسلامی تبریز	سیمین محمدی	مطالعه تطبیقی طرح، نقش و رنگ در آثار ورنی مناطق اردبیل و قفقاز طی سه دهه اخیر و ارائه یک اثر مبتنی بر مطالعات	پایان‌نامه ارشد	۱۳
۱۳۹۴	همایش ملی فرش دست‌بافت خراسان جنوبی	سیمین محمدی	بررسی ساختار طرح و نقش از منظر زیبایی‌شناسی در ورنی اردبیل	مقاله	۱۴
۱۳۹۴	انتشارات اردبیل، سازمان میراث‌فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری	شهرزاد جدید مغانلو	ورنی	کتاب	۱۵
۱۳۹۴	مجله جامعه‌شناسی هنر و ادبیات	اصغر ایزدی جیران	بازار ورنی: زندگی‌نامه اجتماعی دست‌بافته‌هایی از لومه‌دره تا تهران	مقاله	۱۶
۱۳۹۴	دانشگاه سمنان	هاجر سلیمی	مطالعه و بررسی تطبیقی نقوش حیوانی دست‌بافته‌های عشایری ایل شاهسون و ایل قشقایی (گلیم‌های یک‌رور)	پایان‌نامه ارشد	۱۷
۱۳۹۴	مطالعات تطبیقی هنر	مهدی جهانی، لیلا چوب‌داری	مطالعه تطبیقی طرح محرمات کورگانی در گلیم ایل شاهسون با گلیم اقوام یکجانشین استان اردبیل در اواخر دوره قاجار	مقاله	۱۸
۱۳۹۳	مجله تعاون و روستا	آمنه عبدالمهی	راهبردهای گسترش و فعال‌سازی صنایع روستایی؛ مطالعه موردی: صنایع‌دستی ایل قره‌داغ (ارسباران) ورنی‌بافی	مقاله	۱۹
۱۳۹۳	مجله هنر پژوه، فصلنامه انجمن دانشجویی پژوهش هنر دانشگاه الزهراء (س)	طیبه عزت‌اللهی نژاد	گردونه مهر نمادی مقدس و خوش‌یمن در سوماک‌های آذربایجان	مقاله	۲۰
۱۳۹۳	دانشگاه آزاد اسلامی	نازگل زاهدی	کاربرد طرح‌ها و نقوش دست‌بافته‌های شاهسون در زندگی روزمره شهری	پایان‌نامه ارشد	۲۱
۱۳۹۲	دانشگاه علم و هنر یزد	رعنا امین‌غفاری	نمادشناسی دست‌بافته‌های شاهسون اردبیل	پایان‌نامه ارشد	۲۲
۱۳۹۲	کتاب ماه هنر	موسی‌الرضا خالقی	بررسی طرح و نقش در گلیم ورنی‌های منطقه آذربایجان	مقاله	۲۳
۱۳۹۱	هنرهای تجسمی نقش‌مایه	زهرا ملجائی و فاطمه اکبری	بررسی محمل‌های نمادین و ساختارهای طرح‌های ورنی ایل ارسباران	مقاله	۲۴
۱۳۹۱	پژوهش‌های انسان‌شناسی ایران	فتانه حاجیلو و مینو امیرقاسمی	نگاره‌های زندگی ایلات ارسباران در مفرشی به نام ورنی	مقاله	۲۵

۲۶	رساله دکتری	تجسم فرهنگ در هنر: مردم‌نگاری ورنی‌های قره‌داغ آذربایجان	اصغر ایزدی جیران	دانشگاه تهران	۱۳۹۱
۲۷	طرح پژوهشی	مستندنگاری ورنی	عقیل اشرف‌پور	اداره میراث‌فرهنگی و صنایع‌دستی و گردشگری استان آذربایجان شرقی	۱۳۹۱
۲۸	پایان‌نامه کارشناسی	بررسی آداب، رسوم، فرهنگ، هنر و پوشاک ایل شاهسون اردبیل	مریم اشرفی، افسانه پناهی، هدی رستمی	دانشگاه شریعتی	۱۳۹۱
۲۹	مقاله	نقش مایه طاووس در دست‌بافته‌های گلیمی اقوام شاهسون و قشقایی	افسانه قانی	گلجام	۱۳۹۰
۳۰	پایان‌نامه ارشد	طراحی و ساخت آثار سرمایی کاربردی در دکوراسیون داخلی با استفاده از طرح‌ها و نقوش گلیم شاهسون	محمدرضا زارعی	دانشگاه هنر اصفهان	۱۳۹۰
۳۱	مقاله	حفظ اصالت فرهنگی با نقش و طرح ورنی‌بافی	مریم فدایی	کتاب ماه هنر	۱۳۹۰
۳۲	مقاله	ورنی عاشقانه‌ای از ایلات ارسباران	فتانه حاجیلو	همایش ملی هنر، فرهنگ، تاریخ و تولید فرش دستباف ایران و جهان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف‌آباد	۱۳۹۰
۳۳	طرح پژوهشی	شناخت ویژگی‌های فنی و هنری ورنی آذربایجان شرقی و وضعیت فعلی ورنی‌بافی در استان	فرشاد به‌آفرین و سونا نوروزی	واحد آموزش و پژوهش صداوسیما مرکز آذربایجان شرقی	۱۳۹۰
۳۴	پایان‌نامه ارشد	بررسی ویژگی‌های تاریخی، فرهنگی و هنری گلیم‌های سوزنی منطقه کرمان و آذربایجان	موسی‌الرضا خالقی	دانشگاه هنر تهران	۱۳۹۰
۳۵	کتاب	دل‌بافته‌ها: صنایع‌دستی عشایر ایل شاهسون	شهر روز جدید مغانلو	انتشارات دانشگاه محقق اردبیلی	۱۳۸۹
۳۶	پایان‌نامه ارشد	بررسی عناصر تصویری ورنی عشایر شاهسون اردبیل تصویرسازی شهر اردبیل	شیرین قلی‌پور	دانشگاه تهران	۱۳۸۹
۳۷	کتاب	دل‌بافته‌های عشایر؛ مستندنگاری ورنی	محمود محمد هدایتی و شبنم احمدی	انتشارات اردبیل، سازمان میراث‌فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری	۱۳۸۹
۳۸	مقاله	بررسی تطبیقی نقوش دست‌بافته‌های ایل شاهسون و قفقاز	فتانه محمودی و مهناز شایسته‌فر	گلجام	۱۳۸۷
۳۹	مقاله	ورنی	رحمان احمدی ملکی	مجله رشد آموزش هنر	۱۳۸۶
۴۰	مقاله	تحلیل اقتصادی - اجتماعی تولید و بازار ورنی در مناطق عشایری ارسباران با تأکید بر شرایط بعد از اسکان	حسن کوهستانی، قادر دشتی	فصلنامه عشایری ذخایر انقلاب علمی فرهنگی ویژه همایش ساماندهی عشایر ایران	۱۳۸۳

۱۳۸۳	دانشگاه علم و هنر یزد	فهمیده کاظمی	بررسی طرح و رنگ آمیزی گلیم‌های شاهسون	پایان‌نامه کارشناسی	۴۱
۱۳۸۲	دانشگاه تهران	هاجر میزبان	بررسی نقوش ورنی عشایر شاهسون آذربایجان شرقی و اردبیل	پایان‌نامه کارشناسی	۴۲
۱۳۸۲	سوره	ساناز آربین‌فر	بررسی نمادین نقوش زیراندازهای ایل شاهسون	پایان‌نامه کارشناسی	۴۳
۱۳۸۱	کتاب هنر ماه	علی صالحی	نقوش در ورنی	مقاله	۴۴
۱۹۹۸ (۱۳۷۷)	Laurence King Pub	John.T.Wertim	Sumak Bags of Northwest Persian and transcaucasia	کتاب	۴۵
۱۳۷۶	؟	مرتضی عزیزی زنگیبر	بررسی نقش‌ونگار در قالیچه و گلیم منطقه گرمی مغان	پایان‌نامه کارشناسی	۴۶
۱۳۷۴ (۱۹۹۵)	مجموعه مقالات سمینار شناخت استعدادهای بازرگانی اقتصادی آذربایجان	حسین یآوری	نگرشی بر سوماک ورنی (زیرانداز سنتی عشایر و روستاییان استان‌های آذربایجان شرقی و اردبیل با شهرت جهانی) همراه با بررسی امکانات بالقوه تولیدی و ظرفیت‌های صادراتی و بررسی مسائل و مشکلات، راه‌حل‌ها و پیشنهادات)	مقاله	۴۷
۱۳۷۳	دانشگاه هنر اصفهان	مهدخت مولوی تبریزی	بررسی و آسیب‌شناسی و مرمت و احیا گلیم شاهسون	پایان‌نامه کارشناسی	۴۸
۱۹۸۵ (۱۳۶۴)	published by Rizzoli	Parviz Tanavoli	Shahsavan Iranian Rugs and Textiles	کتاب	۴۹

جدول ۱. منابع مرتبط با ورنی (منبع: نگارندگان)

منابع مرتبط با ورنی‌ها که در جدول ۱ آمده، شامل کتاب، طرح پژوهشی، پایان‌نامه کارشناسی، ارشد و دکتری است و درصد فراوانی مقاله‌ها بیش از سایر منابع است. (جدول ۲)

درصد فراوانی	تعداد	نوع اثر
۴۴	۱۲	مقاله
۴	۲	رساله دکتری
۲۲	۱۱	پایان‌نامه کارشناسی ارشد
۱۲	۶	پایان‌نامه کارشناسی
۱۴	۷	کتاب
۴	۲	طرح پژوهشی
۱۰۰	۴۹	کل

جدول ۲. قالب منابع مرتبط با ورنی (منبع: نگارندگان)

درصد	فراوانی	دهه انتشار اثر
۵۷	۸۲	۱۳۹۱_۱۴۰۰
۳۳	۶۱	۱۳۸۱_۱۳۹۰
۸	۴	۱۳۷۱_۱۳۸۰
۲	۱	۱۳۶۰_۱۳۷۰

جدول ۳. دوره زمانی آثار (منبع: نگارندگان)

اختصاص داده است. (جدول ۳)
 جذابیت موضوع ورنی‌ها با توجه به اینکه هنری
 زنانه محسوب می‌شود در نزد آقایان نیز وجود دارد
 و از مجموع شصت پژوهشگر، ۳۳ نفر خانم و ۲۷ نفر
 آقا در این زمینه مشارکت داشته‌اند. (جدول ۴)

منابع مکتوب در حوزه ورنی، کمتر از نیم قرن
 قدمت دارند و اولین منبعی که به ورنی‌ها اشاره
 دارد در سال ۱۳۶۴ شمسی به چاپ رسیده است. اگر
 چه به این موضوع در دهه شصت بی‌توجهی شد،
 در دهه نود مطالعات دانشگاهی بیشتری را به خود

درصد	تعداد	جنسیت
۵۵	۳۳	زن
۴۵	۷۲	مرد

جدول ۴. جنسیت پژوهشگران حیطه ورنی (منبع: نگارندگان)

and Transcaucasia درباره نمک‌دان، خورجین و
 مفرش‌هایی که در شمال غرب ایران و شمال قفقاز
 به شیوه پودپیچی بافته می‌شوند، صحبت کرده است.
 از مجموع منابع ورنی، ۲۱ مقاله، ۱۱ پایان‌نامه
 ارشد و ۲ رساله دکتری بررسی و تحلیل شد.
 (پایان‌نامه‌های کارشناسی به دلیل ثبت‌نشدن در
 ایراندک بررسی نشده‌اند). در پژوهش‌ها، به معرفی
 کلی ورنی‌ها، ابزار و تکنیک بافت، زمینه‌های
 اقتصادی، زمینه‌های اجتماعی - فرهنگی و طرح و
 نقش ورنی‌ها توجه شده است. همان‌گونه که در
 جدول ۵، ملاحظه می‌کنید پژوهشگران توجه ویژه‌ای
 به طرح و نقوش ورنی داشته‌اند و بیشترین مطالعات
 در این حیطه صورت گرفته است. استفاده از نقوش
 ورنی‌ها در زندگی شهری و در دکوراسیون، مطالعه
 تطبیقی نقوش ورنی‌ها (ایل شاهسون‌ها) با نقوش
 دست‌بافته‌های ایل قشقایی و قفقازها، نقش نمادین
 نقوش در ورنی‌ها (همانند نگاره‌های زندگی و نقوش
 طلب باران)، ساختار طرح محرمات و برخی نقوش
 مثل طاووس و گردونه مهر بررسی شده‌اند. از میان

پرویز تناولی اولین شخصی است که به دست
 بافته‌های شاهسون‌ها با انتشار کتابی به زبان
 انگلیسی به نام **Shahsavan Iranian Rugs and Textiles**
 در سال ۱۹۸۵ میلادی توجه و به ورنی‌ها
 نیز اشاره کرده است. دو کتاب، با نام دل‌بافته‌های
 عشایر؛ مستندنگاری ورنی و ورنی را سازمان میراث
 فرهنگی استان اردبیل به چاپ رسانده است که در
 کتاب اول، پس از معرفی جغرافیای محل بافت و قوم
 شاهسون، به شیوه‌های رنگرزی، ابزار و مراحل بافت،
 انواع ورنی‌ها از نظر کاربرد، الگوها و نقوش آن توجه
 شده است. کتاب دوم، پس از معرفی کلی ورنی،
 برخی از نقش‌مایه‌ها را معرفی کرده است. کتاب
 نمادها و نگاره‌ها در نقوش ورنی‌های منطقه ارسباران
 ایران نوشته خانم عبادی، به نقش‌های به کار رفته
 در ورنی‌ها اشاره می‌کند. کتاب طاهر صباحی با
 عنوان مروری بر دست‌بافته‌های عشایر شاهسون،
 منبع تصویری جامعی درباره انواع محصولات ورنی
 است. در بین منابع، نویسنده‌ای خارجی کتابی با
 عنوان **Sumak Bags of Northwest Persian**

ساختارگرایان با تأکید بر تقابل‌های دوگانه (کد ۱) و ورنی‌های روستای لومه‌دره از منظر مردم‌شناسی و با استفاده از نظریات هوارد مورفی (کد ۲۶) بررسی شد. مقالات این حوزه در نشریه‌ها و همایش‌های

محصولات مختلف ورنی نیز نمکدان‌ها و زیراندازها بیشتر مدنظر بوده‌اند. در رساله‌های دکتری نیز، محصولات گوناگون ورنی‌های دشت مغان (جل اسب، نمکدان، مفرش، خورجین و زیرانداز) از منظر

پایان‌نامه / رساله	مقاله	
—	کد ۲۳، ۸۳	معرفی کلی
کد ۲۶	کد ۹۱، ۶۱، ۶۱	اجتماعی - فرهنگی
—	کد ۴۰	اقتصادی
—	کد ۴	ابزار و تکنیک
کد ۱، ۵، ۶، ۱۰، ۱۲، ۱۳، ۱۷، ۲۱، ۳۵، ۳۴، ۲۲، ۳۰	کد ۲، ۸، ۹، ۱۱، ۱۴، ۱۸، ۲۰، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۹، ۳۱، ۳۷، ۴۴	طرح و نقش

جدول ۵. زمینه مطالعاتی ورنی‌ها (منبع: نگارندگان)

از بین آنها، شش پژوهش دارای ارزیابی وزارت علوم در گروه‌های هنر و معماری و علوم انسانی هستند و مجله تخصصی گلجام که انجمن علمی فرش صاحب‌امتیاز آن است بیش از سایر نشریه‌ها به این موضوع توجه است. پژوهشگران رشته‌های صنایع‌دستی، سپس، ارتباط تصویری و پژوهش هنر بیش از سایر رشته‌ها در پایان‌نامه‌های ارشد و رساله‌های دکتری خود درباره موضوع ورنی صحبت کرده‌اند. به نظر می‌رسد این موضوع قابلیت و کاربرد بیشتری در این رشته‌ها دارد. زمینه‌های مطالعاتی ورنی‌ها، ابزار و تکنیک فنی بافت، زمینه اقتصادی، زمینه اجتماعی - فرهنگی به صورت محدود و طرح‌ها و نقوش به صورت گسترده بوده است. موضوع طرح‌ها و نقوش ورنی، به دلیل ویژگی‌های منحصر به فرد آن همچون ذهنی و انتزاعی بودن، بالای هشتاد درصد مطالعات را به خود اختصاص داده است. مطالعه نمادین این نقوش، ساختار طرح‌های مختلف، استفاده از طرح‌ها در سایر هنرهای معاصر (تصاویر گرافیکی، تصویرسازی، دکوراسیون و...) و مطالعه تطبیقی این نقوش با نقوش دست‌بافته‌های سایر اقوام (قشقایی و قفقاز) از مواردی است که پژوهشگران مطالعه کرده‌اند. با توجه به موارد ذکر شده، پژوهش‌ها در این حوزه می‌تواند به زوایای کمتر توجه شده معطوف شود و همچنین از زوایای گوناگون و دیگری همچون انسان‌شناسی

گوناگونی منتشر شده است. ۶ مجله دارای ارزیابی وزارت علوم^۷ بوده که در گروه‌های هنر و معماری و علوم انسانی هستند. (رتبه برخی از مجله‌ها در آخرین ارزیابی مشخص نبود، بررسی در تاریخ فروردین ۱۴۰۱). مجله‌های کتاب ماه هنر و گلجام با ۳ عدد بیشترین مقالات را در این حوزه به چاپ رسانده‌اند. (جدول ۶)

در بین پایان‌نامه‌های ارشد و رساله‌های دکتری، پژوهشگران با رشته‌های متفاوت و از دانشگاه‌های گوناگونی در این حوزه کار کرده‌اند. رشته پژوهشگران این حوزه، پژوهش هنر (۳)، ارتباط تصویری (۳)، صنایع‌دستی (۴)، تصویرسازی (۱)، طراحی فرش (۱) و جامعه‌شناسی (۱) است و از دانشگاه‌های تهران (۲)، الزهرا (س) (۲)، علم‌وهنر یزد (۲)، آزاد اسلامی (۲)، سوره، هنر اصفهان، هنر تهران، هنر اسلامی تبریز و سمنان فارغ‌التحصیل شده‌اند. (جدول ۶)

نتیجه‌گیری

استفاده از واژه ورنی، کمتر از نیم قرن در گفتمان نشر قدمت دارد و در یک دهه اخیر در حوزه دانشگاهی توجه ویژه‌ای به آن شده است. تعداد مقاله‌ها (۲۱) درباره ورنی بیش از سایر منابع بوده و پس از آن، پایان‌نامه ارشد (۱۱) و رساله دکتری (۲) قرار دارد. مقاله‌ها در نشریه‌های گوناگونی به چاپ رسیده‌اند و

ردیف	مجله / همایش	گروه علمی	صاحب امتیاز	رتبه	تعداد
۱	مجله مبانی نظری هنرهای تجسمی	هنر و معماری	انجمن علمی هنرهای تجسمی ایران	الف	۱
۲	مجله گلجام	هنر و معماری	انجمن علمی فرش ایران	ب	۳
۳	Journal of History Culture and Art Research	؟	؟	؟	۱
۴	هنرهای حوزه کاسپین	—	—	—	۱
۵	مجله پژوهش هنر	هنر و معماری	دانشگاه هنر اصفهان	ب	۱
۶	مجله جامعه‌شناسی هنر و ادبیات	علوم انسانی	دانشگاه تهران	؟	۱
۷	مجله مطالعات تطبیقی هنر	هنر و معماری	دانشگاه هنر اصفهان	ب	۱
۸	مجله تعاون و روستا	—	—	—	۱
۹	مجله هنرپژوه	—	—	—	۱
۱۰	مجله کتاب ماه هنر	—	—	—	۳
۱۱	مجله هنرهای تجسمی نقش‌مایه	—	—	—	۱
۱۲	مجله پژوهش‌های انسان‌شناسی ایران	علوم انسانی	دانشگاه تهران	؟	۱
۱۳	مجله رشد آموزش هنر	—	—	—	۱
۱۴	فصلنامه عشایری ذخایر انقلاب علمی فرهنگی ویژه همایش ساماندهی عشایر ایران	—	—	—	۱
۱۵	مجموعه مقالات سمینار شناخت استعدادها و بازرگانی - اقتصادی آذربایجان	—	—	—	۱
۱۶	همایش ملی هنر، فرهنگ، تاریخ و تولید فرش دستباف ایران و جهان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف‌آباد	—	—	—	۱
۱۷	همایش ملی فرش دستباف خراسان جنوبی	—	—	—	۱

جدول ۶. اطلاعات مجله‌ها و همایش‌هایی که مقاله‌ها چاپ شدند (منبع: نگارندگان)

مقطع	رشته تحصیلی	دانشگاه
دکتری	پژوهش هنر	الزهراس (س)
	جامعه‌شناسی	تهران
ارشد	ارتباط تصویری	الزهراس (س)
	صنایع‌دستی	سوره
	پژوهش هنر/ صنایع‌دستی	علم و هنر یزد (۲)
	پژوهش هنر/ ارتباط تصویری	آزاد اسلامی (۲)
	طراحی فرش	هنر اسلامی تبریز
	ارتباط تصویری	سمنان
	صنایع‌دستی	هنر اصفهان
	تصویرسازی	تهران
	صنایع‌دستی	هنر تهران

جدول ۷. مقطع، رشته تحصیلی و دانشگاه پژوهشگران این حوزه (منبع: نگارندگان)

می‌رسد انواع دست‌بافته‌های ایل شاهسون به‌دلیل ویژگی‌های منحصربه‌فرد آن در عرصه بین‌المللی نیز مدنظر است.

پی‌نوشت:

- 1-Flat Kilim
- 2-Sumak
- 3-<https://www.nlai.ir>
- 4-Irandoc
- 5-Magiran
- 6-Civilica
- 7-<https://journals.msrt.ir>

فرهنگی و مردم‌شناسی، می‌توان موضوع طرح و نقش ورنی‌ها را مطالعه کرد. با توجه به تعداد کم منابع درباره ورنی‌ها، نکته مهم، اینکه کتاب پرویز تناولی که می‌توان گفت اولین منبعی است که به ورنی‌ها اشاره دارد به زبان انگلیسی بوده و تاکنون به زبان فارسی ترجمه نشده است. همچنین کتابی که درباره خورجین، مفرش و نمکدان‌های شمال غرب ایران و قفقاز است نیز به زبان انگلیسی است (ترجمه نشده است). و کتاب دست‌بافته‌های ایل شاهسون از طاهر صباحی نیز به زبان انگلیسی است (این کتاب را نشر ویژه با ترجمه نازیلا دریایی در سال ۱۳۹۷ به چاپ رسانده است)، این گونه به نظر

منابع:

- احمدی ملکی، رحمان (۱۳۸۶) ورنی، *رشد آموزش هنر*، ۴، ۵۰ - ۵۴.
- اسدی، سمیرا (۱۳۹۶) *مطالعه فرم و محتوای نقوش به کار رفته در نمکدان‌های شاهسون*، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه علم و هنر یزد.
- اشرف‌پور، عقیل (۱۳۹۱) *مستندنگاری ورنی بافی*، اداره میراث‌فرهنگی و صنایع‌دستی و گردشگری استان آذربایجان شرقی.

- اشرفی، مریم؛ پناهی، افسانه؛ رستمی، هدی (۱۳۹۱) *بررسی آداب، رسوم، فرهنگ، هنر و پوشاک ایل شاهسون*، پایان نامه کارشناسی، دانشگاه شریعتی.
- امین غفاری، رعنا (۱۳۹۲) *نمادشناسی دست‌باافته‌های ایل شاهسون اردبیل*، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علم و هنر یزد.
- ایزدی جیران، اصغر (۱۳۹۱) *تجسم فرهنگ در هنر؛ مردم‌نگاری ورنی‌های قره‌داغ آذربایجان*، رساله دکتری، گروه علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.
- _____ (۱۳۹۴) «بازار ورنی: زندگی نامه اجتماعی دست‌باافته‌هایی از لومه دره تا تهران»، *جامعه‌شناسی هنر و ادبیات*، ۱(۷)، ۴۱ - ۶۱.
- آرین فر، ساناز (۱۳۸۲) *بررسی نمادین نقوش زیراندازهای ایل شاهسون*، پایان نامه کارشناسی، دانشگاه سوره، تهران.
- بابایی، سحر؛ سامانیان، صمد (۱۴۰۰) «مطالعه پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد رشته صنایع دستی دانشگاه هنر براساس آیین‌نامه‌های مصوب دانشگاه؛ مورد پژوهی: پایان‌نامه‌های داوری شده از مهرماه ۱۳۹۱ تا مهرماه ۱۳۹۶»، *نامه هنرهای تجسمی و کاربردی*، ۴(۳۱).
- به‌آفرین، فرشاد؛ نوروزی، صونا (۱۳۹۰) «شناخت ویژگی‌های فنی و هنری ورنی آذربایجان شرقی و وضعیت فعلی ورنی‌بافی در استان»، اداره کل پژوهش استان‌ها و خارج از کشور، واحد آموزش و پژوهش صداوسیما مرکز آذربایجان شرقی.
- جدید مغاللو، شهروز (۱۳۸۹) *دل‌باافته‌ها: صنایع دستی عشایر ایل شاهسون*، اردبیل: محقق اردبیلی.
- _____ (۱۳۹۴) *ورنی*، اردبیل: اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان اردبیل.
- جهانی، مهدی؛ چوبداری، لیلا (۱۳۹۴) «مطالعه تطبیقی طرح محرمت کورگانی در گلیم ایل شاهسون با گلیم اقوام یکجانشین استان اردبیل در اواخر دوره قاجار»، *مطالعات تطبیقی هنر*، ۹(۵)، ۷۹ - ۹۳.
- حاجیلو، فتنه؛ امیرقاسمی، مینو (۱۳۹۱) «نگاره‌های زندگی ایلات ارسباران در مفرشی به نام ورنی»، *پژوهش‌های انسان‌شناسی ایران*، ۱(۲)، ۱۴۹ - ۱۶۶.
- حاجیلو، فتنه (۱۳۹۰) «ورنی عاشقانه‌ای از ایلات ارسباران»، همایش ملی هنر، فرهنگ، تاریخ و تولید فرش دست‌باف ایران و جهان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف‌آباد.
- خالقی، موسی‌الرضا (۱۳۹۰) *بررسی ویژگی‌های تاریخی، فرهنگی و هنری گلیم‌های سوزنی منطقه کرمان و آذربایجان*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه هنر تهران.
- خالقی، موسی‌الرضا (۱۳۹۲) «بررسی طرح و نقش در گلیم ورنی‌های منطقه آذربایجان»، *کتاب ماه هنر*، ۱(۷۶)، ۹۶ - ۱۰۳.
- رستمی، فریده (۱۳۹۷) *تحلیل فرمی نقش مایه‌های ورنی‌های عشایر آذربایجان شرقی*، پایان‌نامه ارشد، دانشگاه سوره، تهران.
- رضالو، رضا؛ آیرملو، یحیی؛ پورکریمی، پرویز (۱۳۹۶) «مطالعه نقوش نمادین طلب باران و مفاهیم آن در ورنی‌های مغان»، *هنرهای حوزه کاسپین*، ۱(۱)، ۱۳۳ - ۱۵۳.
- زارعی، محمدرضا (۱۳۹۰) *طراحی و ساخت آثار سرامیکی کاربردی در دکوراسیون داخلی با استفاده از طرح‌ها و نقوش گلیم شاهسون*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه هنر اصفهان.
- زاهدی، نازگل (۱۳۹۳) *کاربرد طرح‌ها و نقوش دست‌باافته‌های شاهسون در زندگی روزمره شهری*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی.
- سعادت‌تی، رها؛ حسامی، منصور؛ موسوی لری، اشرف السادات؛ افهمی، رضا (۱۴۰۰) «تحلیل تقابل‌های دوگانه در ساختار ورنی‌های عشایر شاهسون دشت مغان (مطالعه موردی زیراندازها)»، *مبانی نظری هنرهای تجسمی*، ۶(۲)، ۱۱۴-۱۲۷.
- _____ (۱۴۰۰) *تحلیل ساختارگرایانه ورنی‌های دشت مغان*، رساله دکتری، دانشکده هنر، دانشگاه الزهراء(س).
- سلیمی، هاجر (۱۳۹۴) *مطالعه و بررسی تطبیقی نقوش حیوانی دست‌باافته‌های عشایری ایل شاهسون و ایل قشقایی (گلیم‌های یک‌رو)*، پایان‌نامه ارشد، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه سمنان.
- صادق‌پوری، الهام (۱۳۹۵) «بررسی ظاهری و مفهومی نقش‌مایه‌های حاشیه‌ای متداول در گلیم‌بافت‌های استان اردبیل»، *پژوهش هنر*، ۱(۱۲)، ۶ - ۱۲.
- صالحی، علی (۱۳۸۱) «نقوش در ورنی»، *کتاب هنر ماه*، ۴۵ و ۴۶، ۱۴۰ - ۱۴۲.
- صانی، طیبه (۱۳۹۵) *مطالعه موتیف‌های گلیم عشایر شاهسون و ایل قشقایی*، پایان‌نامه ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی.

- صباحی، طاهر (۱۳۹۷) *شاهسون مروری بر دست‌بافته‌های عشایر شاهسون*، ترجمه نازیلا دریایی، تهران: ویژه نشر.
- عبادی، فاطمه (۱۳۹۷) *نمادشناسی نقوش و اشکال هندسی و حیوانی در ورنی‌های منطقه ارسباران ایران*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا.
- عبادی، فاطمه (۱۴۰۰) *نمادها و نگاره‌ها در نقوش ورنی‌های منطقه ارسباران ایران*، تهران: ندای کارآفرین.
- عبداللهی، آمنه (۱۳۹۳) «راهبردهای گسترش و فعال‌سازی صنایع روستایی؛ مطالعه موردی: صنایع دستی ایل قره‌داغ (ارسباران) ورنی‌بافی»، *تعاون و روستا*، (۲۱)، ۲۵ - ۵۱.
- عزت‌اللهی نژاد، طیبه (۱۳۹۳) «گردونه مهر نمادی مقدس و خوش‌یمن در سوماک‌های آذربایجان»، *هنر پژوه*، (۴)، ۲ - ۹.
- عزیزی زنگیر، مرتضی (۱۳۷۶) *بررسی نقش و نگار در قالیچه و گلیم منطقه گرمی مغان*، پایان‌نامه کارشناسی، دانشگاه تهران.
- فدایی، مریم (۱۳۹۰) «حفظ اصالت فرهنگی با نقش و طرح ورنی‌بافی»، *کتاب ماه هنر*، (۱۵۶)، ۱۴۴ - ۱۲۰.
- قانی، افسانه (۱۳۹۰) «نقش‌مایه طاووس در دست‌بافته‌های گلیمی اقوام شاهسون و قشقایی»، *گلجام*، (۲۰)، ۷ - ۲۰.
- قلی‌پور، شیرین (۱۳۸۹) *بررسی عناصر تصویری ورنی عشایر شاهسون اردبیل تصویرسازی شهر اردبیل*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
- کاظم پور، مهدی (۱۳۹۸) «مطالعه ابزارآلات ورنی‌بافی روستایی آذربایجان در دوره صفویه بر اساس مطالعه موردی، نقوش سنگ‌مزارهای گورستان آس کلیبر»، *گلجام*، (۳۵)، ۱۲۹-۱۵۷.
- کاظمی، فهمیده (۱۳۸۳) *بررسی طرح و رنگ آمیزی گلیم‌های شاهسون*، پایان‌نامه کارشناسی، دانشگاه علم و هنر یزد.
- کوهستانی، حسین؛ دشتی، قادر (۱۳۸۳) «تحلیل اقتصادی - اجتماعی تولید و بازار ورنی در مناطق عشایری ارسباران با تأکید بر شرایط بعد از اسکان، مقاله‌های همایش‌های ایران»، *ذخایر انقلاب، ویژه همایش ساماندهی عشایر ایران*، ۷۳ - ۷۶.
- محمدی، سیمین (۱۳۹۴) «بررسی ساختار طرح و نقش از منظر زیبایی‌شناسی در ورنی اردبیل»، همایش ملی فرش دست‌بافت خراسان جنوبی.
- _____ (۱۳۹۵) *مطالعه تطبیقی طرح، نقش و رنگ در آثار ورنی مناطق اردبیل و قفقاز طی سه دهه اخیر و ارائه یک اثر مبتنی بر مطالعات*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه هنر اسلامی تبریز.
- محمودی، فتنه؛ شایسته‌فر، مهناز (۱۳۸۷) «بررسی تطبیقی نقوش دست‌بافته‌های ایل شاهسون و قفقاز»، *گلجام*، (۱۱)۴، ۲۵ - ۴۰.
- ملجایی، زهرا؛ اکبری، فاطمه (۱۳۹۱) «بررسی محمل‌های نمادین و ساختارهای طرح‌های ورنی ایل ارسباران»، *هنرهای تجسمی نقش‌مایه*، (۱۳)۵، ۴۵ - ۵۴.
- مولوی تبریزی، مهدخت (۱۳۷۳) *بررسی و آسیب‌شناسی و مرمت و احیا گلیم شاهسون*، پایان‌نامه کارشناسی، پردیس اصفهان.
- میزبان، هاجر (۱۳۸۲) *بررسی نقوش ورنی عشایر شاهسون*، پایان‌نامه کارشناسی، دانشکده هنرهای زیبا، دانشگاه تهران.
- هال، آلستر (۱۳۷۸) *گلیم‌های ایرانی*، ترجمه کرامت‌اله افسر، تهران: فرهنگسرا.
- هدایتی، محمود محمد و شبنم احمدی (۱۳۸۹) *دل‌بافته‌های عشایر مستندنگاری ورنی*، اردبیل: اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری.
- یاور، حسین (۱۳۷۴) «نگرشی بر سوماک ورنی (زیرانداز سنتی عشایر و روستاییان استان‌های آذربایجان شرقی و اردبیل با شهرت جهانی) همراه با بررسی امکانات بالقوه تولیدی و ظرفیت‌های صادراتی و بررسی مسائل و مشکلات، راه‌حل‌ها و پیشنهادات»، مجموعه مقالات سمینار شناخت استعدادهای بازرگانی - اقتصادی آذربایجان، ۳۴۵ - ۳۵۲.

References:

- Abdolahi, A. (2014). "Strategies for expanding and activating rural industries Case study: Handicrafts of Qara Dagh tribe (Arsbaran) Varni Bafi". *Journal of Taavon & Rosta*, (21), 25- 51, (Text in Persian).
- Ahmadi Maleki, R. (2007). "Varni". *Journal of Roshde Amozeshe Honar*, (4), 50_ 54, (Text in Persian).
- Amin ghafari, R. (2013). *The symbol of the Shahsavan tribe hand woven of Ardebil* (Master Thesis). University of Science and Arts of Yazd, (Text in Persian).
- Aryanfar, S. (2003). *The symbolic study of the motifs of Shahsavan tribe rugs*, (BA Thesis). Sooreh University, (Text in Persian).
- Asadi, S. (2018). *The study of the form and content of the motifs used in the Shahsavan saltbag* (Master Thesis). University of Science and Arts of Yazd, (Text in Persian).
- Ashrafi, A., Panahi, A., & Rostami, H. (2012). *Studying customs, culture, art and clothing of the Shahsavan tribe* (BA Thesis). Shariati Technical and Vocational College, (Text in Persian).
- Ashrafpoor, A. (2012). *Vernibafi documentary*. Administration of Cultural Heritage of East Azarbaijan Province, (Text in Persian).

- Azizi Zangir, M. (1997). *Studying motifs of carpet and kilim in region of Germi Moghan* (BA Thesis). University of Tehran, (Text in Persian).
- Babaee, S. Samanian, S. (2021). "Studying master's theses in the field of handicrafts of the University of Arts based on the approved regulations of the university; Case study: Theses reviewed from October 2011 to October 2016". *Journal of Visual & Applied Arts*, (31), (Text in Persian).
- Behafarin, F. Norouzi, S. (2011). *Recognition of the technical and artistic characteristics of East Azerbaijan Varni and the current state of Varni in the provinc*, Education and Research Unit of East Azarbaijan Broadcasting, (Text in Persian).
- Ebadi, F. (2021). *Symbols and images in the Varni motifs of Arsbaran region of Iran*, Tehran: Nedaye Karafarin, (Text in Persian).
- Ebadi, F. (2018). *Symbolism of geometric and animal shapes and designs in Varni weaving in the Arasbaran region of Iran* (Master's thesis). Alzahra University, (Text in Persian).
- Egharloo, Siamak. Hadi Abozari and Mahdi Keshavarz Afshar. (2017). "A comparative study on the origin and variety of motifs in shahsavan salt bags and Caucasian textiles". *Journal of History Culture and Art Research*, (6), 255- 265.
- Ezatollahinezhad, T. (2014). "Swastika a sacred and auspicious symbol in the sumaks of Azerbaijan". *Journal of Honar pajoh*, (4), 2- 9, (Text in Persian).
- Fadaei, M. (2011). "Preservation of cultural authenticity with motif and design of Varnibafi". *Journal of Ketabheh Mah-e Hona*, (156), 120- 144, (Text in Persian).
- Ghani, A. (2012). "Peacock Motifs on Hand-woven Kilims of Qashqai and Shahsavan Tribes". *Journal of Goljaam*, (20), 7-20, (Text in Persian).
- Gholipour, sh. (2010). *Analysis of Visual Elements of Shahsavan Ardabil Nomadic Varni*(Master's thesis). University of Tehran, (Text in Persian).
- Hajiloo, F. Amirhasemi, M. (2012). "Moifs of life's Arsbaran tribe in a rug called Varni". *Iranian journal of anthropological Research*, (2), 149- 166, (Text in Persian).
- Hajiloo, F. (2011). " Arsbaran tribe's Varni ". *National conference on art, culture, history and production of handmade carpets of Iran and the World*. Islamic Azad University Najafabad Branch, (Text in Persian).
- Hedayati, M.M., & Ahmadi, Sh. (2010). *Woven nomads: Varni's documentary*, Ardebil: Cultural Heritage, Handicrafts and Tourism Organization of Ardabil Province, (Text in Persian).
- Hull, A. (1993). *Kilim: The complete guide: History, pattern, technique identification*, London: Thames and Hudson.
- Izadi,jeiran, A. (2015). "Varni Market: Social Biography of Weavings from Lumah-Darah to Tehran". *Sociological Journal Of Art And Literature*, (1), 41- 61, (Text in Persian).
- Izadi,jeiran, A. (2012). *The embodiment of culture in art: Ethnography of Karadaq Azerbaijan varnies*(Doctoral dissertation). University of Tehran, (Text in Persian).
- Jadid Mughanlou, Sh. (2015). *Varni*, Ardebil: Cultural Heritage, Handicrafts and Tourism Organization of Ardebil Province, (Text in Persian).
- Jadid Mughanlou, Sh. (2010). *Handicrafts of Shahsavan tribe*, Ardebil: University of Mohaghegh Ardebili, (Text in Persian).
- Jahani, M. Choobdari, L. (2015). "A comparative study of Kurgani stripes' pattern in the kilim of Shahsavan tribe and the Kilim of Sedentary people of Ardebil province in the late Qajar time". *Journal of Motaleat-e Tatbighi-e Honar*, (9), 79 _ 93, (Text in Persian).
- Kazemi, F. (2004). *Studying design and color of Shahsavan's kilims*(BA thesis). University of Science and Arts of Yazd, (Text in Persian).
- Kazempour, M. (2019). "Study of Azerbaijan village carpet tools in the Safavid period: The case study of Ass Gravestone in Kaleybar city". *Journal of Goljaam*, (35), 129-157, (Text in Persian).
- Khaleghi.M.R (2013). "Studing designs and motifs in carpets of the Azerbaijan region". *Journal of Ketabheh Mah-e Honar*, (176), 96- 103, (Text in Persian).
- Khaleghi,M.R.(2011). *Analyzing features of historical, culture and artistic needle kilims region kerman and azarbaijan*(Master's thesis). University of Art, (Text in Persian).
- Kohestani, H.,& Dadshti, Gh. (2004). "Socio-economic analysis of varni production and market in

nomadic areas of Arsbaran with emphasis on resettlement conditions". *Articles of Iranian conferences, Nomadic Quarterly, Reserves of the Scientific and Cultural Revolution, special for the organizing conference of Iranian Nomad*, 73-76, (Text in Persian).

● Mahmoudi F., & Shayesteh-far M. (2009). "The comparative study of motifs in Shahsavan and Caucasus's Carpets". *Journal of Goljaam*, (11), 25-40, (Text in Persian).

● Maljaei, Z., & Akbari, F. (2012). "Studying symbolic elements and structures of Arasbaran tribe of Varnier designs". *Journal of Honarhayeh tajasomi naghshmaye*, (13), 45-54, (Text in Persian).

● Mizban, H. (2003). *Studying Varni s motif of Shahsavan nomad* (BA thesis). University of Tehran, (Text in Persian).

● Mohammadi, S. (2017). *The comparative study of design, figure and the color in Varni weaving works of Ardabil and Caucasus area during last three decades along with providing a pattern based on studies* (Master's thesis). Tabriz Islamic Art University, (Text in Persian).

● Mohammadi, S. (2015). "Studying design and motif from an aesthetic perspective in Ardebil Varni". *National Conference Handmade Carpet of South Khorasan*, (Text in Persian).

● Molavi tabrizi, M. (1994). *Studying and pathology and restoration of Shahsavan kilim* (BA thesis). Art University of Isfahan, (Text in Persian).

● Rezaloo, R., Ayremlou, Y., & Purkarimi, P. (2019). "Study of the seeking rain symbolic designs and its concepts on the Moghan's Varnies". *Journal of Mutaliat-i Hunar-I Bumi*, (1), 203-223, (Text in Persian).

● Rostami, F. (2018). *Form analyzing of the motifs of the nomad of East Azerbaijan's varni* (Master's thesis). Sooreh University, (Text in Persian).

● Saadati, R., Hesami, M., Mosavilar, A., & Afhami, R. (2021). "Analysis of binary oppositions in the structure of Varnies of Shahsavan nomads in Moghan plain: The case study of rugs". *Journal of Scholarly Journal of Theoretical Principles of Visual Arts*, (6), 114 – 127, (Text in Persian).

● _____ (2021). *Structure analysis of moghan plain Varni* (Doctoral dissertation). Alzahra university, (Text in Persian).

● Sabahi, T. (2018). *Shahsavan; shahsavan hand- woven carpets and textiles at a glance*, Tehran: Vjeh nashr, (Text in Persian).

● Sadeghpouri, E. (2017). "Facial and conceptual examination of margin drawings in Ardabil province Kilim weavings". *Journal of SciJPH*, 6 (12), 1-12, (Text in Persian).

● Salehi, A. (2002). "Motifss in Varni". *Journal of Ketabheh Mah-e Honar*, (45-46), 140- 14, (Text in Persian)..

● Salimi, H. (2015). *Comoarative study of animal motifs in kilims of Qashgai and Shahsavan* (Master's thesis). Semnan University (Text in Persian).

● Sanei, T. (2016). *A comparison of motifs of rugs of Shahsavan monads and Qashqai tribe* (Master's thesis). Islamic Azad University, (Text in Persian).

● Tanavoli, P. (1985). *Shahsavan Iranian rugs and textiles*. Rizzoli.

● Wertime, John T. (1998). *Sumak bags of Northwest Persian and Trancaucasia*. Laurence King.

● Yavari, H. (1995). " A perspective on Varni (the traditional rugs of nomads and villagers of East Azarbaijan and Ardabil provinces with world fame) along with the review of potential production facilities and export capacities and review of issues and problems, solutions and suggestions". *Collection of articles of the seminar on recognition of business-economic talents of Azerbaijan*, 352-345, (Text in Persian).

● Zahedi, N. (2014). *Application of designs and motifs hand woven by shahsavan in urban everyday life* (Master's thesis). Islamic Azad University, (Text in Persian).

● Zarei, M.R. (2011). *Designand manufacture of ceramicartininterior decorationwith the shahsavan rugs motifs and designs* (Master's thesis). Art University of Isfahan, (Text in Persian).

Analysis of Academic Studies in the Field of Varni (Sumak) over the Last Four Decades*

Abstract:

Research in the field of kilim and its different types have attracted specific position among academic studies and has been addressed from various perspectives in the last two decades. Meanwhile, studies have been done over Varni. Varni is a kind of kilim which is woven by the women and girls of Shabsavan tribe mentally and without any paper maps, using a Sumak technic in the north-west of Iran. Considering the prevalent nomadic lifestyle, these Varnies used to be used as rugs, salt bags, saddle bags, mafrash, and cover horse. There is little written information about the history of this weave due to the oral culture of the nomads and the lack of knowledge of weavers' theory information despite their practical skills.

Categories displayed in Table one represent the literature review in Varni. Analysis with this methodology is widespread in basic science and subjects that are related to handicraft, such as Varni have been less discussed in Iran. Research similar to this article is an article titled "Study of handi-crafts theses in Art university based on approved regulations of Art university: Case Study of Graduate theses from September 2012 to September 2017" that published in Journal of Visual & Applied Art by Samanian and Babaei in 2021. The discovery of the strengths and weaknesses of theses and improvement of the quality of the future works of research in the field of handicrafts was the aim of this article.

The main aim of this study, however, is to analyze Varni's studies in the field of kilim's studies and classify the works of research done in this field. Thus the researcher has analyzed and reviewed academic studies in the field of Varnies by identifying thirty-four dissertations, master's theses and articles.; Moreover, to introduce all research done over this subject and avoid repetitive research, this study may pave the way for the researchers and can shed the light on the direction of future research in this field. This study has been conducted by descriptive-analytical method and the data are collected based on library resources.

*The Present Paper is Extracted from the PhD. Thesis by Raha Saadati, Entitled: "Structural Analysis of Moghan Plain Varnies".

Raha Saadati

PhD., Department of Art Research, Faculty of Art, Alzahra University, Tehran, Iran.
rahasaadati97@gmail.com

Mansour Hessami Kermani

Associate Professor, Department of Painting, Faculty of Art, Alzahra University, Tehran, Iran, Corresponding Author.
m.hessami@alzahra.ac.ir

Ashrafossadat Mousavilar

Professor, Department of Art Research, Faculty of Art, Alzahra University, Tehran, Iran.
a.mousavi925@gmail.com

Reza Afhami

Associate Professor, Department of Research in Art History, Faculty of Art, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.
afhami@modares.ac.ir

Date Received: 2021-11-16

Date Accepted: 2022-07-19

1-DOI: 10.22051/PGR.2022.38502.1122

Identifying forty-nine sources about Varnies by researching in Various databases, such as National Library of Iran, Irandoc, Magiran and Civilica with keywords, including sumak, needle kilim, handwovens of Ardebil and shahsavani and Varni (Because everyone uses different names for this handwoven and different textiles are not classified appropriately). After reviewing the statistical population, thirty-four articles, master's theses, and dissertations resources were considered for the final analysis.

Written sources are less than half a century old regarding the Varni field, and the first published reference refers to Varni in 1985. It was Parvez Tanavoli (1985) who first discussed Shahsavani textile mentioning Varni among others shahsavani textile productions. He published a book in English called "Shahsavani Iranian Rugs and Textiles". On the account of foreign resources, John.T.Wertim (1998), authored a book titled "Sumak Bags of Northwest Persian and Transcaucasia" and emphasized the importance of khorjin, salt bag and mafrash.

Although the issue of Varni was neglected in the 60 decades (solar calendar), it has received more academic studies in the 90s. From the whole sources of Varni that were analyzed and reviewed, twenty-one articles, eleven master theses and two dissertations. Were chosen for further contemplation The articles have been published in various journals, and six journals have been evaluated in the fields of humanities, art & architecture by the Ministry of Science, Research and Technology. Quarterly Scientific-Research Goljaam Iran Carpet Scientific Association has dealt with this subject more than other journals.

Researchers have considered general introduction of varnies, tools and techniques, economic contexts, socio-cultural contexts, and the design and motifs of Varnies. Most studies have been

done in design and motif of Varni. The use of Varni motifs in modern life and decoration, a comparative study of these motifs (Shahsavani tribe) with the handwoven motifs of other tribes, including the Qashqai and Caucasian tribes, the symbolic motifs, such as rain and life symbol in Varnies, the structure of Moharramat design and some motifs, such as the peacock and Swastika have been investigated. Salt bags and rugs have been the most popular among the various Varni products.

Moreover in his dissertation, Saadati (2021) utilized the structuralist approach and its most important component, binary opposition, in analysis of the Varnies (rugs, salt bags, saddle bags, mafrash and cover horse). The study of these works was done synchronously, and given that the human mind understands the structure of the world and the rules of action can be obtained by discovering the basic elements. The present research aims to extract the motifs and relationships between them as well as to develop a structural model of Varni products. Still more, Izadi.jeirani investigated from an anthropological perspective based on Howard Morphy theories the Varnis of Lome-Dara village. Researchers with different fields and from various universities worked in this field. Researchers studied in different majors, including handicrafts (4), art research (3), visual communication (3), illustration (1), carpet design (1) and sociology (1) and from the universities of Tehran (2), Al-Zahra (2), Science and Art of Yazd (2), Islamic Azad university (2), Sooreh, Art University of Isfahan, Tabriz Islamic Art University, Tehran university of art and Semnan university graduated. Among sixty researchers, thirty-three women and twenty-seven men have worked in this field. Although, considering this subject as feminine art, men also care for that.

As mentioned above, the use of the word

Varni is less than half a century in the publishing discourse, but special attention has been paid to it in academic fields in the last decade. The researchers of handicrafts major, then visual communication and art research more than other fields have addressed the subject of Varni in their master's theses and doctoral theses. This subject (Varni) has more capable and application in these disciplines apparently.

In Varnies research, tools and techniques, economic field and socio-cultural field have recieved less attention. In contrast, designs and motifs have been considered widely. Thanks to its unique features of Varni, such as subjective and abstract motifs, it has occupied more than eighty percent of the studies. The symbolic study of these motifs, the structure of various design, the use of designs in other contemporary arts (graphic design, illustration, decoration, etc..(The researchers conducted the comparative study of these motifs with the handwoven motifs of other ethnic groups (Qashqai and Caucasus).

However, it is possible to study the subject of design and the motif of Varnies from different and other theories such as anthropology and ethnography. Considering the limited sources of Varni, it is worth mentioning that Parviz Tanavoli's book, which was the first resource that refers to Varni, is available in English language and has not been translated into Persian language yet. Also the book about Khorjin, Mafarsh, and saltbags in the north-west of Iran and the Caucasus is also available in English language (not translated into Persian language). The review of Shabsavan nomads' handwovens book is also witten in English language. This book contains a worthwhile visual resource about different kind of Varnies, especially saltbags (Namakdan). Cover horse (Jole-asb) was translated by Nazila Daryaei into Persian language, nevetheleess. Various type of handwoven of Shabsavan tribe are

appealing in an international area due to their unique features.

Keywords: Academic Studies, Art Fields, Sumak, Varni, Motif.